SAYI / ISSUE 43 • 2014

OSMANLI ARAŞTIRMALARI

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES

İSAM

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

VEFEYÂT / Obituary

Kaybettiğimiz bir Osmanlı Tarihi Uzmanı: Prof. Dr. Mahmut Şakiroğlu

Semavi Eyice

Ankara'dan kızı Özlem Şakiroğlu'ndan 3 Ekim Perşembe günü aldığımız bir telefonla Prof. Dr. Mahmut Şakiroğlu'nun vefat etmiş olduğunu öğrendik. Kendisi Osmanlı tarihinin yeniçağdaki bölümü üzerinde çalışan ve bu bölüm içinde de bilhassa İtalya ile Osmanlı devleti arasındaki çeşitli münasebetleri araştıran bir tarihçi idi. Her ne kadar ihtisas alanlarımız aynı olmamakla beraber yıllardır yakın bir dostlukla devamlı bağlantı halinde olduğumuz bu meslektaşımızın çalışmaları ve Türk tarihçiliğine yaptığı hizmeti bir makale çerçevesinde tanıtmaya çalışacağız.

Mahmut Şakiroğlu 1941 yılında dünyaya geldi. Ancak kendinin söylediğine göre gerçekte doğum tarihi 1939 ise de kendisi 1941 tarihini resmen kabul etmiştir. Ailesi İstanbul'a yerleşmiş olmakla beraber babası aslında Ispartalı idi. Babası o tarihlerde İstanbul'da sayıları hayli çok olan özel kültür gruplarından birine mensuptu. Bu gruplarda tarih, edebiyat, sanat konularında bilgisi olan ve genellikle bir çoğu eski Osmanlı kültüründen feyz almış olan kişiler, ayda bir defa içlerinden birinin evinde toplanırlar ve birkaç saat süren bu toplantıda değişik edebiyat, tarih, sanat konuları ortaya atılarak bunlar üzerinde tartışmalar yapılıp görüşülürdü. Böyle bir grubun Topkapı Sarayı müdürü Tahsin Öz'ün evinde yapıldığı bilindiği gibi bir başkası da Prof. Dr. Sadi Irmak'ın evinde toplandığını duymuştum. Yine bir başka toplantı da ünlü biyografi yazarlarımızdan İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın konağında olurmuş. Benim de üyesi olduğum bir grup da 1940'lı yıllardan

itibaren Ekrem Hakkı Ayverdi ile Feridun Dirimtekin tarafından kurulmuş ve uzun yıllar toplantılarını sürdürmüştür. Böyle bir muhit içinde yetişen Mahmut, babası aynı zamanda Abdülhamit devri sadrazamlarından Küçük Sait Paşa'nın ailesinin hukuk işlerine baktığından onlara ait olan Beyoğlu'nda Galatasarayı karşısındaki ve bugün Çiçek Pasajı olarak bilinen büyük hanın en üst katındaki lojmanların birinde kalırlardı. Mahmut orta ve lise tahsilini bu ortamın içinde bulunan İtalyan okulunda yaptı. Bu surette pek fazla özenilmeyen İtalyan dilini öğrenme imkanını buldu. Liseyi bitirdikten sonra da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde yükseköğretimini yapmak üzere kaydını yaptırdı. Ve 1965 yılında buradan mezun oldu. Mahmut Şakiroğlu tarihçilik hususundaki gelişmesini 1969 yılında Ankara Üniversitesi'nin Dil-Tarih ve Coğrafya fakültesinde Yeniçağ tarihi bölümünde asistan olarak sürdürdü. 1978 yılında "Sultan II. Osman Olayı ve Bunun Anadolu'daki Yankıları" konulu teziyle de doktor ünvanını aldı. Aynı fakültede 1984'te doçent, 1990'da da profesörlük unvanlarını aldı. 2006 yılında emekli oluncaya kadar bu üniversitenin tarih bölümündeki görevine devam etti.

Mahmut Şakiroğlu 1988 yılında, İtalya hükümetinin kültüre hizmet etmiş olanlara verdiği "Cavaliere di Bene Merito" madalyası ile onurlandırılmıştır.

Fakat Mahmut Şakiroğlu'nun en büyük merakı Osmanlı İtalyan münasebetleri üzerine toplanıyordu. Dolayısıyla bu konu üzerinde İtalya'da çıkmakta olan yayınları takip ederdi. Bunun neticesinde İtalyan tarih profesörlerinden Agustino Pertusi'nin (1918-1979) İstanbul'un fethi kaynaklarına dair külliyatıyla karşılaştı. Bu araştırmacı 19. yüzyılın ikinci yarısında girişilerek yarım bırakılmış olan bir işi yeni baştan ele almıştı. Almanya'nın güney batısında Köln civarında dünyaya gelerek Alman tarihine dair doktora tezi yapmak suretiyle hayata atılmış olan Dr. A. Dethier'in (1803-1881) bir denemesi olmuştu. Bu zat ilerlemiş bir yaşında Osmanlı ülkesine gelmiş İstanbul'a yerleşmiş hatta Avusturya lisesinde görev almış ve 19. yüzyılın ikinci yarısı içinde kurulmasına çalışılan ilk Arkeoloji Müzesi'nin başına müdür olarak atanmıştır. Dethier burada çalıştığı süre içinde 1871'de bir avrupa ülkesinde düzenlenen uluslararası büyük bir sergide yer alacak Osmanlı pavyonu içinde Ethem Paşa'nın emriyle İstanbul ve Boğaziçi hakkında almanca ve fransızca küçük bir eser hazırlamıştı. Dethier, İstanbul'da müze çalışmaları sırasında Topkapı Sarayı'ndaki yabancı elyazma kitaplar arasında Fatih II. Sultan Mehmed'in hayatı hakkındaki İmroz adalı Kritovulos'un yazdığı ve dünyada tek nüsha olan yazma eseri de keşfetmişti. Bununla birlikte İstanbul'un fethine dair çeşitli dillerdeki yabancı yazmaları derleyen bir külliyat meydana getirmeyi ve bunların bir kısmını aynen bir kısmını ise tercümeleriyle ciltler halinde yayınlamayı tasarlamıştı. Uzun ve yorucu bir çalışma ile derlediği bu kaynakları anlaşılmaz

bir surette hiçbir münasebeti olmayan bir dizinin içinde yayınlamaya da girişmişti. Bu dizi Budapeşte'de Macar İlimler Akademisi'nin yayınlamaya başladığı *Macar Tarihinin Kaynakları* başlığı altında basılıyordu. Dethier'in Fatih ve İstanbul'un fethi hakkındaki kaynaklar külliyatı da bu dizinin içinde nasılsa yer bulabilmişti. Ve burada esas itibariyle iki cildi işgal etmekle beraber her cilt çok hacimli olduğundan yine ikişer cilt durumunda basılmaya başlanmıştı. Böylelikle dört cilt halinde bu kaynakların basılmasına başlanmış fakat birden bire bir cildin bir cümlesi tamamlanmadan basım durdurulmuş ve bu dört cildin yayınlanmasından vazgeçilmiştir. Dolayısıyla Dethier'in İstanbul'un fethini anlatan külliyatı piyasaya hiç çıkmamıştır. Ancak dünyanın bir iki kütüphanesine birkaç nüshası girebilen bu külliyat dünyanın en nadir eserlerinden biri olarak tanınmıştır. Bu eseri arayanlar büyük zorluklarla karşılaşıyorlardı. Hatta fransız tarihçilerinden G. Schlumberger (1844-1929) İstanbul'un Türkler tarafından kuşatılması ve fethi hakkında yazdığı fransızca kitabın bibliyografya kısmında çok zorluklarla bir nüshasını elde edebilmiş olduğunu bildirir. Pertusi aradan hayli yıl geçtikten sonra aynı işi yeni baştan yapmaya girişmiş ve bu defa italyancaya çevirmek suretiyle İstanbul'un fethinin kaynaklarını ufak bir külliyat halinde yayınlamaya başlamıştı. Bu İtalyan araştırmacı eserinin sadece iki cildinin basılmış halini görebildi. Ölümü üzerine eksik kalan sonuncu üçüncü cildi bırakmış olduğu müsvettelerden asistanı tamamlamak suretiyle bastırabildi ve böylelikle külliyat tamamlandı. Mahmut yurdumuzda pek yaygın olmayan italyanca basılmış olan Türk tarihi için önemli eseri, büyük bir sabırla türkçeye çevirmek suretiyle milli kültürümüze büyük bir hizmette bulunmuştur. Ve Pertusi'nin bu üç ciltlik kitabının birinci cildi *İstanbul'un fethi: çağdaşların tanıklığı* (2004), ikinci cilt *İstanbul'un fethi: dünyadaki yankısı* (2006) ve üçüncü cildi de *İstanbul'un fethi: İstanbul'un fethine dair neşredilmemiş ve az bilinen metinler* (2008) adıyla İstanbul'da Fetih Cemiyeti tarafından yayınlanarak piyasaya çıkarıldı.

Şakiroğlu bundan sonra başka bir İtalyan kitabını ve az tanınan ve sayıları çok nadir rastlanan bir kitabı daha türkçe olarak yayınlamak gayretine kapılmıştı. Bu uzunca bir süre İstanbul'da İtalya devletinin başkonsolosu olarak görevlendirilen Tommaso Bertele'nin büyük eseridir. İstanbul'da inşa edilen Venedik temsilciliğinin binası yani sarayı hakkında olan bu kitabın aslı büyük boyda hacimli çok iyi bir kağıda basılmış, bol resimli bir eserdir. Kitap az sayıda ve numaralı olarak yayınlanmıştı. Bu bakımdan elde edilmesi oldukça zordu. Belli başlı büyük kütüphanelere birer nüshası girmiş bazı kitap meraklıları da özel kütüphaneleri için elde edebilmişlerdi. Bertele bu eserini hazırlarken çok etraflı araştırmalar yaparken bir taraftan da Venedik Arşivi'nde de bir hayli incelemeler yapmış ve bir çok hiç bilinmeyen resimlerin fotoğraflarını çekmişti. Bunlar bu kitabın içinde hepsi yer

almışlardı. Şakiroğlu Bertele'nin kitabını türkçeye çevirdikten sonra basacak bir yayınevi aradı. Ve bunu bulma hususunda oldukça zorluk çekti. Bir çok yerlere baş vurduktan sonra İstanbul'da eski kaynaklar, seyahatnameler çevirileri yayınlamaya özen gösteren Kitapyayınevi adındaki yayınevi bu kitabı kabul etti ve Bertele'nin eserinin türkçesi *Venedik ve Kostantiniyye: tarihte Osmanlı-Venedik ilişkileri* adıyla ne yazık ki orijinaline nazaran çok ufak boyda olmak üzere basılabildi. Tabi kitabın kağıt kalitesi de orijinali derecesinde olmaması yüzünden içindeki bazı değerli resimler de beklenilen kalitede olamadı. Şakiroğlu bu kitabı çevirip baskıya verdikten sonra bir problem de çoktan ölmüş olan yazarın veresesi olan oğlunun hak iddia etmesi yüzünden oldu. Bir takım uzun görüşmelerden sonra uzlaşma sağlandı ve kitap da piyasaya çıkarıldı. Hatta bu vesile ile bizzat çeviriyi yapan İstanbul'da Tepebaşı'ndaki İtalyan Kültür Heyeti merkezinde bir tanıtma töreni düzenlendiğinde bir konuşma yapmıştı.

Mahmut Şakiroğlu'nun başlıca meraklarından biri de tarihle uğraşan kişilerin bibliyografyalarını küçük kitapçıklar halinde toplayarak yayınlamaktı. 1985 yılında Turing Klüb tarafından basılan Reşit Saffet Atabinen bibliyografyası bu konuda yayınladığı ilk kitaptır. Bunun arkasından benim yazılarımı derleyerek yaptığı Semavi Eyice bibliyografyası 1991 yılında Ankara'da Turhan yayınevinde yayınlandıktan sonra 1993 yılında da yine aynı yayınevi Metin And bibliyografyasını kitap halinde piyasaya çıkardı. Bunun dışında Topkapı Sarayı Müzesi müdürü Tahsin Öz'ün (1887-1973) ölümünden sonra yayınladığım ve Tarih Kurumu *Belleten*'inde çıkan nekroloji yazısının arkasına eklenen Tahsin Öz bibliyografyası da 1974 yılında yayınlanmıştır.

Şakiroğlu Osmanlı Venedik münasebetleri hususunda çeşitli dergilerde çalışmalar yayınladıktan başka türkçe ve yabancı dillerde basılmış yayınların birçoğunun da tanıtılmalarına dair çalışmalar yapmıştır. Bunlar dışında değişik konularda bibliyografya araştırmaları çok sevdiği bir konu olmuştur. İrili ufaklı böyle dağınık böyle pek çok makalesinin dışında ayrıca Şakiroğlu yurdumuzda yayınlanan değişik ansiklopedilere de maddeler yazmıştır. Böylece *Türk Ansiklopedisi*'nde, Türkiye Diyanet Vakfı *İslâm Ansiklopedisi*'nde ve *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*'ne maddeler vermiştir. Ansiklopedi maddelerinde bilhassa Türk kültürü ve Osmanlı tarihi üzerinde yayınları olan İtalyan araştırmacıların hayatlarına ve çalışmalarına dair bilgiler vermeye özen göstermiştir. Bunlardan tespit edilebilenleri aşağıda verilmiştir.

Mahmut Şakiroğlu Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde öğretim üyesi olduğu yıllarda büyük bir gayretle yerli ve bilhassa İtalyanca yayınları takip ederek bilhassa bu sonuncuların Osmanlı tarihi bakımından önemli bulduğu noktaları ortaya koymaya çalıştı. Diğer taraftan ise son yıllarda yurdumuzda

yerel idareler tarafından inanılmaz bir hızla artan yayınları takip ediyordu. Bunlardan pek çoğunu da fırsat bulduğunda elde etmeye çalıştı. Şakiroğlu'nun Türk kültür tarihine yaptığı hizmet azımsanamaz. Fakat kendisinden bilhassa Osmanlı Venedik münasebetleri hususunda daha pek çok şey bekliyorduk. Aramızda hayli yaş farkı olmakla beraber Ankara Üniversitesi'nde görevli olduğu yıllarda başlayan dostluğumuz son gününe kadar kesintisiz ve pürüzsüz olarak devam etti. Mahmut'u kaybettiğimizden dolayı burada üzüntümü bir defa daha belirtirken eşi Bilgi Hanımefendi ile kızı Özlem ve oğlu Cumhur'un ve torunu Derin'in acılarını paylaşırım.

Allah'ın rahmeti üzerine olsun..

Rahmetli Prof. Dr. Mahmut Şakiroğlu'nun oğlu Cumhur bey tarafından bize sağlanan etraflı bir bibliyografyasını bu yazımızın sonuna eklemeyi gerekli gördük. Bu bibliyografyanın incelendiğinde dikkati çeken husus şudur ki; Şakiroğlu yakın tarihimizin yetiştirdiği bütün tarihçilerimizden sağ veya vefat etmiş olanlara dair biografya ve bibliyografya yazıları yayınlamıştır. Bunun dışında pek çok yerli veya yabancı yayına dair tanıtma ve tahlil makalelerinin de yazarı olmuştur. Bütün bu çalışmaları yakın tarihimiz içinde Türk kültür hayatının yaygınlaşmasına büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Bu bakımdan hizmeti azımsanamaz.

Mahmut Şakiroğlu'nun oğlundan sağlanan bilgilerle düzenlenmiş olan Şakiroğlu'nun yayınlarının bibliyografyası:

Kitaplar

Reşit Saffet Atabinen Bibliyografyası, İstanbul 1985.

Prof. Dr. Semavi Eyice Bibliyografyası, Ankara 1991.

Spie e Corsari Veneti a Servizio del Sultano ottomano, Venedik 1993.

Prof. Dr. Metin And Bibliyografyası, Ankara 1993.

Prof. Agostino Pertusi, *İstanbul'un Fethi, Cilt I: Çağdaşların Tanıklığı,* trc. ve tamamlayıcı bilgileri ekleyen: Prof. Dr. Mahmut H. Şakiroğlu, İstanbul 2004.

Prof. Agostino Pertusi, *İstanbul'un Fethi, Cilt II: Dünyadaki Yankısı,* c. II, trc. Prof. Dr. Mahmut H. Şakiroğlu, İstanbul 2006.

Prof. Agostino Pertusi, *İstanbul'un Fethi, (İstanbul'un fethine dair neşredilmemiş ve az bilinen metinler),* c. III, İstanbul 2008 [s. 270-286 arası "Mütercim ilâveleri"; s. 275-286 arası "İlâve kitabiyatın sunuluşu" bulunmaktadır]. [İstanbul'un fethinin 550. yılına yetiştirilen bu esere, dipnot ve eklerde gerekli ilâveler yapılmıştır].

Tommaso Bertele, *Venedik ve Kostantiniyye: Tarihte Osmanlı-Venedik İlişkileri*, trc. M. Şakiroğlu, İstanbul 2012.

Makaleler:

"Bursa Salnameleri", *Kitap*, *Belleten,* VII/31 (1964), s. 6-7.

"Halep Salnameleri", *Kitap*, *Belleten,* VIII/32 (1964), s. 6.

"Çağatay Uluçay, 1910- 1970", *Belleten*, XXXIV/136 (1970), s. 653-664.

"Fuad Köprülü'nün Bilinmeyen Bir Beyanatı Dolayısı ile Bibliyografyasına Bir Ek", *Türk Kültürü*, XII/134 (1973), s. 115-120.

"Ahmed Cevdet Paşa ve Kozan Islahatı Hakkında Düşünceler", *Türk Kültürü,* XII/142-144 (1974), s. 413-419.

"Tahsin Öz Bibliyografyası", *Belleten*, XXXVIII/152 (1974), s. 732-749.

"Venedik şehrinde Türk adı ve tesirleri", *Türk Kültürü*, XII/136 (1974), s. 266-274.

"Cumhuriyet Tarihimizde Süreli Yayınlara Bir Bakış I. Halkevleri Dergileri", *Türk Kültürü*, XIII/156 (1975), s. 379-384.

"Prof. Dr. Cengiz Orhonlu, 1927-1976", *Belleten*, XL/160 (1975), s. 669-686.

"Tuğra Hakkında Bir Eser Dolayısıyla", *Türk Kültürü*, XIII/150-152 (1975), s. 218-224.

"650. Fetih Yılı Vesilesiyle Bursa Bibliografyası", *Türk Kültürü,* XIV/162 (1976), s. 365-377.

"Prof. Dr. Cemal İzzet Tukin, 1907- 1977", *Belleten*, XLI/164 (1977), s. 745-757.

"Cumhuriyet Tarihimizde Süreli Yayınlara Kısa Bir Bakış II. Tarih Dergileri ve *Belleten*", *Belleten*, XLII/168 (1978), s. 1207-1222.

"Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan, 1902-1979", *Belleten*, XLIV/173 (1980), 153-177. Bu bio-bibliografik çalışma sonradan şu kitapta tekrar yayınlandı. "Ö. L. Barkan", *Türkiye'de Toprak Meselesi*, İstanbul 1980, s. 905-913.

"Prof. Alessio Bombaci, 1914-1979", *Belleten,* XLIV/173 (1980), s. 179-192.

"Büyük Bir Kaybımız. Prof. M. Tayyib Gökbilgin 1907-1981", *Belleten*, XLV-2/180 (1981), s. 551-572.

"Hikmet Turhan Dağlıoğlu, 1900-1977", *Sanat Tarihi Yıllığı*, IX-X (1981), s. 287-307.

"1521 Tarihli Osmanlı-Venedik Andlaşmasının Aslî Metni", *İÜEF Tarih Enstitüsü Dergisi, XII, M. Tayyib Gökbilgin Hatıra Sayısı*, 1982, s. 387-404.

"Venedik Devlet Arşivi'nde Bulunan İstanbul Balyosu Arşivi Üzerinde Bir Araştırma", *Studia Turcologica Alexii Bombaci Dicata*, Napoli 1982, s. 149-180.

"1503 Tarihli Türk-Venedik Andlaşması", *VIII. Türk Tarih Kongresi*, c. III, Ankara 1983, s. 1559-1569.

"Fatih Sultan Mehmed'in Galatalılara Verdiği Fermanın Türkçe Metinleri", *AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XIV (1983), s. 211-219, ek fotokopiler.

"Prof. Agostino Pertusi, 1918-1979", *AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, XIV (1983), s. 225-232.

"Ord. Prof. Y. Hikmet Bayur 1891-1980", şu kitabın içinde; *Fahri Çoker, Türk Tarih Kurumu. Kuruluş Amacı ve Çalışmaları,* Ankara 1983, s. 355-363. Adı geçen kitap içinde daha başka bio-bibliografik yayınlarım aynen alınmıştır. Sırasıyla: Tahsin Öz (s.542-553), Tayyib Gökbilgin (s.591-610), Cemal İ. Tukin (s.611-613), Ömer Lütfi Barkan (s.613-631), Cengiz Orhonlu (s.766-778).

"Venezia e l'Oriente XXVI Corso Internazionale d'Alta Cultura. Venice 27 aût-12 Sept. 1983", şu kitabın içinde: *Travaux et Recherches en Turquie,* c.2 (1983), s. 265-267.

"Venedik Devlet Arşivi'ndeki Türkçe Belgeler", *Tarih ve Toplum*, sayı: 9 (1984), s. 22-25.

"Memleketimizde Toplu Tarih Çalışmaları", *Tarih ve Toplum,* 3 yazı dizilik bir seridir. 1. sayı 36 (Aralık 1986), s. 41-46; 2. sayı 38 (Şubat 1987), s. 9-13; 3. sayı 40 (Nisan 1987), s. 49-54.

"Atatürk ve Tarih Çalışmaları", *Tarih ve Toplum*, sayı:11 (1984), s. 12-14.

"Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur, 1891-1980", *Yusuf Hikmet Bayur Armağanı*, Ankara 1984, s. 1-39.

"Lozan Barış Andlaşmasından Sonra Uygulanan Türk-Yunan Ahali Değişimine Ait Tarihi Notlar", *Yusuf Hikmet Bayur Armağanı*, Ankara 1984, s. 227-238.

"Türkiye'de Şimdiye Kadar Çıkan Popüler Tarih Dergileri", *Tarih ve Toplum*, I/1 (1984), s. 65-68.

"Atatürk Döneminde Kültür Çalışmaları", *Türk Dili*, 407 (1985), s. 291-301.

"Giacomo E. Carretto ile Söyleşi", *Tarih ve Toplum*, 17 (1985), s. 49-50. Müelliften yapılan çeviri ve ekler: "İtalya'da Türkoloji Çalışmaları", s. 50-55.

"Ölümünün 30. Yılında Ettore Rossi (1894-1955)", *Türk Dili*, L/405 (Eylül 1985), s. 116-119.

"Ölümünün 50. Yılında M. Cevdet İnançalp 1883-1935", *Tarih ve Toplum*, 23 (Kasım 1985), s. 21-23; "Ermeni Mesâ'î-i İlmiyesi Venedik'te Saint Lazar Dervişleri Akademisi", s. 23-27 [müellifin eski harfli yayınının yeni harfli ilavelerle çeviri yazısı].

"Memleketimizde Toplu Tarih Çalışmaları", *Tarih ve Toplum,* 3 yazı dizilik bir araştırmadır. 1. sayı 36 (Aralık 1986), s. 41-46; 2. sayı 38 (Şubat 1987), s. 9-13; 3. sayı 40 (Nisan 1987), s. 49-54.

"Aldo Gallotta ile Söyleşi", *Tarih ve Toplum*, 30 (1986), s. 336-338; Müelliften tercüme ve ilaveler ile "Venedik Devlet Arşivi'nde Osmanlı Şehzadesi Cem ile İlgili Belgeler", s. 339-347 [*Studi Magrebini* adlı dergiden yapılan tercümedir].

"II. Selim'in Venedik Cumhuriyetine Verdiği 1567 ve 1573 Tarihli Ahidnâmeler", *Erdem*, II/5 (1986), s. 527-553. Ek 1 harita ve fotokopiler.

"Karamanlı (Türk Ortodokslar)lar tâbirinin ortaya çıkışı ve bunun kültürümüzdeki yeri", şu kitabın içinde: *Milletlerarası Türk Folkloru ve Halk Edebiyatında Yeni Görüşler*, c.I, Ankara 1985, yayını 1986, s. 138-140.

"Prof. Dr. Susanne Anne Skilliter, 1930-1985", *Erdem*, II/4 (1986), s. 327-329.

"Osmanlı Devletinde Dışişleri Teşkilatının İlk Yıllarına Ait Notlar", *Tarihte Türk Devletleri,* c. II, Ankara 1987, s. 655-656.

"Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, 1908- 1987", *Erdem*, III/8 (Mayıs 1987), s. 535-550.

"Reşat Ekrem Koçu, 1905- 1975", *Türk Folkloru Belleten,* 1987/2, s. 443-449.

"The Importance of the Venetian Archives in Turkish-Arab Studies", *Studies on Turkish Arab Relations*, 2 (1987), s. 91-94

Tercüme: Şu kitabın içinde: *Feyzi Halıcı'nın Şiirlerinden Seçmeler*, Ankara 1987. Şairin şiirleri Türkçe metin ve İtalyanca tercüme ile basılmıştır. 132 sayfa. Matbaa sahibi Orhan Doyran, yakın arkadaşı olan F. Halıcı için hazırlatmıştır. A. Masala'nın "Presentazione" [s.18-26] sayfalarını, "Açıklama" [s.9-17] ve İtalyan Kültür Merkezi Müdürü A. Rispoli'nin "Sunuş" yazısı [s.5-6], matbaa sahibinin isteği üzerine M. H. Şakiroğlu tarafından tercüme edilmiş ve isim konmamıştır.

"La Bibliothèque Nationale d'Ankara", *Turcica, Revue d'Études Turques*, XX (1988), s. 243-246.

"Muhteşem Bir Yayıncılık Faaliyetinin Yüzüncü Yılı", *Erdem,* III/9 (Eylül 1987), basımı Haziran 1988, s. 853-860 [Floransa'daki Leo S. Olschki yayınevi hk.].

"Atatürk Döneminde Başlatılan Tarih Çalışmaları ve Halkbilgisi Alanındaki Gelişmeler", *Erdem,* IV/12 (Eylül 1988), basımı Aralık 1989, s. 813-877.

"Fuad Köprülü, 1890-1966", *Tarih ve Toplum*, XI/63 (1989), s. 149-151

"Venedik'deki Türk Ticaret Merkezi (Fondaco dei Turchi) Hakkında Yeni Bilgiler ve Bunun Ticaret Tarihimizdeki Yeri", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, Tebliğler, Türk Tarihi,* c. 2, İstanbul 1989, s. 615-620.

"Sulla riforma alfabetica e linguistica in Turchia", *Yâd-Nâma in memoria di Alessandro Bausani,* Roma 1991, s. 185-192. Nâşiri: Roma Sapienza Üniversitesi.

"Abaza Mehmet Paşa'nın Ankara Kuşatması", *Ankara Dergisi,* I/3 (1992), s. 5-11.

"Çukurova Tarihinden Sayfalar 1. Payas Ayanı Küçük Ali Oğulları", *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt: XV, Sayı: 26, Ankara 1992, s. 103-139.

"Prof. Dr. Semavi Eyice Bibliografyası", *Semavi Eyice Armağanı, İstanbul Yazıları,* İstanbul 1992, s. 11-38.

"Venedik Kütüphanelerinden İstanbul Hakkında Bazı Resimler", *Semavi Eyice Armağanı, İstanbul Yazıları,* İstanbul 1992, s. 221-231; metin içi 5 resim ile.

"Venedik Arşivi ve Kitaplıklarında Türk Tarih ve Kültürüne Ait Kayıtlar", *Erdem*, III/7 (Ocak 1987), s. 111-134; II. Kısım *Erdem,* VI/17 (1992), s. 437-480.

"Ankara Hakkında İki İtalyan Gözlemcinin Notları", *Ankara Dergisi,* II/5 (1993), s. 57-60.

"Ankara Halkevi ve Çalışmaları", *Ankara Dergisi,* II/6 (1994), s. 17-23.

"Halil İnalcık", *OTAM: Osmanlı Tarihi Araştırmaları Merkezi Dergisi*, 5 (1994), s. 569-574.

"Maps Concerning the Agean Sea made by Ali Macar Reis and Menemenli Mehmed Reis", *The Cartography of the Shaves and Islands of Greece, Proceedings of the IMGS seventh international symposium, Athens, 6-8 October 1989,* Athena 1994, s. 59-61. Yunanca özet ile [ileriki sayfalarda no'su yoktur].

"Uluğ İğdemir (1900-1994) ve Eserleri", *Toplumsal Tarih,* II/11 (Kasım 1994), s. 33.

"Batı Ülkelerinde Yapılan Arap Harfli Basımın Kaynağı ve Etkisi", *Kebikeç,* 2 (1995), s. 219-224.

"Dede Korkut'un Torunu, Katip Çelebi'nin Evlâdı Orhan Şaik Gökyay'ın Ardından: Tarih Metni Neşri ve Araştırmaları Hakkında", *Toplumsal Tarih,* III/15 (1995), s. 42-45.

"Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, 1908-1987", *OTAM: Osmanlı Tarihi Araştırmaları Merkezi Dergisi*, 6 (1995), s. 451-452.

"Prof. Dr. Mahmut H. Şakiroğlu Tenkidinde Haklıdır", *Türk Kültürü,* 392 (Aralık 1995), s. 749-752. [Derginin 386. sayısının 337-339. sayfalarında Beynun Akyavaş'ın yazdığı eleştiriye verilen yanıttır].

"Bursa'dan Floransa'ya İpek Ticareti", *Bursa,* Ankara 1996, s. 144-147. [İngilizcesi: "The Silk Trade Bursa and Florence", *Bursa*, Ankara 1996, s. 144-147].

"Nasıl Çalıştı, nasıl yarattı" [Prof. Dr. Semavi Eyice'nin çalışmalarına dair], *Bilim ve Teknik,* 353 (1997), s. 84-85.

"Un registro inedito ottomano sulle relazioni, tra Genova e la Turchia", *Oriente e Occidente tra Medioevo ed Età Moderna. Studi in onore di Geo Pistarino,* Acqui Terme 1997, s. 1089-1095.

"Süreli Dergi ve Düzenli Arşiv Yayını Hakkında", *I. Milli Arşiv Şurası, (Tebliğler-Tartışmalar) (20-21 Nisan 1998, Ankara),* Ankara 1999, s. 121-124.

"Osmanlı Devleti'nde Şarap Üretimi ve Tüketimi Üzerine Bazı Notlar ve Belgeler", *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar,* Ankara 2001, s. 149-166.

"Prof. Dr. Mahmut H. Şakiroğlu'nun Yazıları 'Karalamamsı' Değil İlmî Usullere Göredir", *Dergah: Edebiyat-Sanat-Kültür Dergisi,* 140 (Ekim 2001), s. 21. [Derginin 137. sayısının 13. sayfasında yapılan dayanaksız eleştiriye yanıttır].

"Kitap, Matbaa, Kitap Tarihi, Dergi, Dergi Tarihi, İtalya'da Şark Alemi İçin Basılan Eserler Üzerine Araştırmalar", *Belleten,* LXVII/250 (Aralık 2003), s. 987-990.

"Presenza ebraica in Turchia ... ", Şu kitabın içinde: *Ebraismo e rapporti con le culture del Mediterraneo nei secoli XVIII-XX,* Cagliari/Villa Cidro 2003, s. 107-115.

"Fatih Sultan Mehmed Devrinin Batı Kaynaklı Türk Vesikaları", *VII. Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler, 9-11 Mayıs 2003,* s. 266-271, İstanbul 2004.

"Halil İnalcık Bibliyografyası". Şu kitabın içinde: *Tarihçilerin Kutbu. Halil İnalcık Kitabı,* İstanbul 2005, s. 523-560. [Halil İnalcık Armağanı için hazırlanan derlemeyi, fikir alması için teslim edilmiş ise de izin ve uygunluğu istenmeden söyleşiyi yapan tarafından konulmuş, içindekiler kısmına bile hazırlayanın adı verilmemiştir].

"Mahalle ve Şehirlerin Yaratılışında Aziz Kişilerin Yeri (Eyüp ve benzerlerine göre)", *IX. Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler, 13-15 Mayıs 2005,* s. 442-447, İstanbul 2005.

"Eski İstanbul Haritaları: Eyüp ve Civarı", *Tarihi, Kültürü ve Simalarıyla X. Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler, 12-14 Mayıs 2006,* s. 388-395, İstanbul 2006.

"Prof. Dr. Metin And Bibliyografyası (1951-2006)", *Metin And'a Armağan,* İstanbul 2007, s. 19-55. [1993 senesinde yapılan bibliyografyanın güncelleştirilmiş metnidir].

"İstanbul'un Fethinin İlk İtalyan Tanıkları", *1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi,* 3 (2008), s. 40-45. [Aynı sayfalarda İngilizce metin: "The First Italian Eyewitnesses of Istanbul's Conquest"].

"Misyonerlik ve Papalığın Hint Seferlerine Etkisi", *Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Uluslar arası Türk Deniz Gücü Tarihi Sempozyumu: 16. ve 17. Yüzyıllarda Hint Okyanusunda Osmanlı Deniz Varlığı, (20-22 Ekim 2008, İstanbul),* İstanbul 2008, s. II/10-11; İngilizce neşri: "The Impacts of Missionary and Papacy on Indian Expeditions", *International Turkish Sea Power History Symposium …, December 2008,* s. II/10-11.

"Rodos Adasının Fethinden 1540 Tarihli Türk-Venedik Antlaşmasına", *Başlangıcından XVII. Yüzyılın Sonuna Kadar Türk Denizcilik Tarihi,* Deniz Kuvvetleri Komutanlığı editörlüğünde, c. I, İstanbul 2009, s. 133-139.

Ansiklopedi Maddeleri:

Türk Ansiklopedisi

"Tiepolo, Antonio", XXXI, s. 206-207; "Tiepolo, Stefano", XXXI, s. 206; "Toderini, Giambattista", XXXI, s. 264; "Tommaseo, Niccolo", XXXI, s. 301; "Ungaretti, Giuseppe", XXXIII, s. 20; "Uskok'lar", XXXIII, s. 101; "Valier, Cristoforo", XXXIII, s. 245; "Varese", XXXIII, s. 259; "Vatikan", XXXIII, s. 268-269; "Vecellio, Cesare", XXXIII, s. 272; "Vendetta", XXXIII, s. 279; "Venedik (şehir ve tarihi)", XXXIII, s. 280-286; "Veneto", XXXIII, s. 286-287; "Venier, Francesco", XXXIII, s. 288; "Venier, Sebastiano", XXXIII, s. 288; "Verona", XXXIII, s. 300; "Veronese, Paolo", XXXIII, s. 300-301; "Vicenza", XXXIII, s. 304; "Viyana", XXXIII, s. 315-316; "Yunanistan (Türk devri)", XXXIII, s. 462-464; "Yunus Bey (tercüman ve elçi)", XXXIII, s. 464-465; "Zaccaria, Benedetto", XXXIII, s. 476; "Zaccaria, Paleologo", XXXIII, s. 476; "Zane, Matteo", XXXIII, s. 480; "Zara", XXXIII, s. 481; "Zen, Pietro", XXXIII, s. 482-483; "Zeno, Carlo", XXXIII, s. 483; "Zeno, Caterino", XXXIII, s. 483; "Zeno, Niccolo", XXXIII, s. 483; "Zonaro, Fausto", XXXIII, s. 507.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi

"Esâfil-i Şark", c. 3, s. 198-199; "Floransalılar", c. 3, s. 323-324; "Fransiskenler", c. 3, s. 338; "Gritti Ailesi", c. 3, s. 428-429; "Pertusi, Agostino", c. 6, s. 246-247; "Venedikliler", c. 7, s. 380-382; "Yeni Türk", c. 7, s. 468; "İstanbul [1943-1948 arası çıkan dergi]",(İmzasız), c. 8, s. 224-225.

TDV İslâm Ansiklopedisi

"Amari, Michele", c. 2, s. 559-560; "Angiolello, Giovanni Maria", c. 3, s. 196-197; "Asin Palacios, Miguel", c. 3, s. 480-482; "Assemani, Giuseppe Simonio", c. 3, s. 504-505; "Atiya, Aziz Suryal", c. 4, s. 62; "Balyos", c. 5, s. 43-47; "Bârî", c. 5, s. 72-73; "Barut", c. 5, s. 92-94; "Bausani, Alessandro", c. 5, s. 213-214; "Baykal, Bekir Sıtkı", c. 5, s. 246; "Bayur, Y. Hikmet", c. 5, s. 282-283; "Blochet, G-J.E.", c. 6, s. 246; "Bombaci, Alessio", c. 6, s. 278-279; "Bonelli, Luigi", c.6, s. 282-283; "Caetani, Leone", c. 6, s. 544-545; "Casiri, Michael", c. 7, s. 160-161; "Cem Sultan", c. 7, s. 283-289; "Cerulli, Enrico", c. 7, s. 426; "Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd", c. 7, s. 500-501; "Ciğalazâde Sinan Paşa", c. 7, s. 525-526; "Çuka Adası", c. 8, s. 382-383; "De Amicis, Edmondo", c. 9, s. 60-61; "Della Valle, Pietro", c. 9, s. 144-145; "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, c. 9, s. 295-296; "Frenk", c. 13, s. 197-199; "Gabrieli, Giuseppe", c. 13, s. 278; "Griffini, Eugenio", c. 14, s. 162; "Guidi, Ignazio", c. 14, s. 174-175; "Guidi, Michelangelo", c. 14, s. 175; "Haç", c. 14, s. 522-524; "Halkulvâdî", c. 15, s. 375-376; "İlahî Komedya", c. 22, s. 68-70; "İsmail Galib", c. 23, s. 100-101; "İtalya (İslam Araştırmaları)", c. 23, s. 453-454; "Karal, Enver Ziya", c. 24, s. 443-444; "Koşay, Hâmit Zübeyr", c. 26, s. 225-226; "Kurat, Akdes Nimet", c. 26, s. 430-431; "Kurtoğlu, H. Fevzi", c. 26, s. 450-451; "Levi della Vida, Giorgio", c. 27 (2003), s. 151-153; "Marco Polo", c. 28, s. 41-43; "Nallino, Carlo Alfonso (1872-1938)", c. 32, s. 349; "Nallino, Maria (1908-1974)", c. 32, s. 349-350; "Napoli", c. 32, s. 383-385; "Parmaksızoğlu, İsmet (1924-1984)", c. 34, s. 173-174; "Pertusi, Agostino (1918-1979)", c. 34, s. 243-244; "Rizzitano, Umberto (1913-1980)", c. 35, s. 151-152; "Rossi, Ettore (1894-1955)", c. 35, s. 174-175; "Sanudo, Marino", c. 36, s. 110; "Sardinya", c. 36, s. 133-135; "Schiaparelli, Celestino (1841-1919)", c. 36, s. 151-152; "Sicilya", c. 37, s. 138-139; "Tercüman", c. 40, s. 490-492; "Toskana", c. 41, s. 267-269; "Vatikan", c. 42, s. 564-568; "Veccia Vaglieri, Laura", c. 42, s. 582-583.

Makale Hacmindeki Tanıtma Yazıları

M. Tayyib Gökbilgin, "Venedik Devlet Arşivindeki Vesikalar Külliyatında Kanuni Sultan Süleyman Devri Belgeleri", *Studi Veneziani,* XII (1970), s. 665-671 (İtalyancadır).

"Michele Membre, Relazione di Persia", *Belleten*, XXXVI/141 (1972), s. 107-115.

"Gli Studi sul Vicino Oriente dal 1921 al 1970", *Belleten*, XXXVIII/150 (1974), 317-334 [Roma'daki Istituto per l'Oriente'nin kuruluşunun 50. yıl armağanı eserine yapılan Türkçe neşriyat zeylidir].

"Karamandlidika III", *Belleten*, XXXVIII/152 (1974), s. 757-765.

"L. Lockhard, R. Morozzo della Rocca, M. F. Tiepolo, I Viaggi in Persia degli ambasciatori veneti Barbaro e Contarini", *Belleten*, XLII/165 (1978), s. 151-167.

"Paolo Preto, Venezia e i Turchi", *Belleten*, XLIII/169 (1979), s. 227-239.

"Agostino Pertusi, Testi inediti e poco noti sulla caduta di Costantinopoli", *Erdem*, II/4 (1986), s. 291-298.

"Tamamlanması pek de beklenmeyen iki büyük ansiklopedimiz: İslam Ansiklopedisi ve Türk Ansiklopedisi", *Tarih ve Toplum,* X/60 (1988), s. 61-63 [Ansiklopedilerin 40 seneyi aşan süreden sonra bitirilmesi ve İtalya'daki ansiklopedi çalışmalarına dairdir].

"100 Yıllık Muhteşem Yayıncılık Faaliyetinin İki Önemli Eseri, Floransa'daki Leo S. Olschki Yayınevi ve 100. Yıl Kutlamaları Hakkında", *Erdem*, V/13 (Ocak 1989) basımı 1990, s. 239-247.

"Venedikli Seyyah Marco Polo ve Eseri", *Erdem,* VI/17 (Mayıs 1990), s. 587-602.

Tercümeler; Tamamlayıcı Not ve Eklerle

Tercüme ve ek: M. Spremiç, "XV. Yüzyılda Venedik Cumhuriyeti'nin Şark'ta Ödediği Haraçlar", *Belleten*, XLVII/185 (1983) basımı 1984, s. 363-390. [İtalyancadan çeviridir. "Studi Veneziani" adlı dergide].

Franz Babinger, "XV. Yüzyılda Osmanlı Devleti-Milano Dükalığı İlişkileri", *Belleten,* 49/194 (1985), s. 373-390.

S. Bono, "Yeniçağda İtalya'da Türk-Müslüman Tutsaklar", *Erdem,* III/9 (Eylül 1987), s. 839-848; metnin aslı aynı dergide, s. 829-839.

Aldo Gallotta, "Seyyid Murad'ın Gazavat-ı Hayreddin Paşa Adlı Eseri", *Erdem*, IV/10 (Ocak 1988), basımı Aralık 1988, s. 127-163 [*Studi Magrebini* adlı dergiden].

Jean-Louis Bacqué-Grammont, "Şah İsmail ve Canberdi Gazali İsyanı", *Erdem*, V/13 (Ocak 1989) basımı 1990, s. 227-237 [müellifin İtalyanca neşredilen makalesinden].

C. Coco, "İstanbul'da Venedik Topluluğu", *Erdem,* VII/20 (Ocak 1991), s. 667-687; metnin aslı aynı dergide, s. 645-667.

G. Olgiati, "Osmanlı Genişlemesi Karşısında (1453-1475) Cenova Kolonileri", *Erdem,* VII/20 (Ocak 1991), s. 699-707; metnin aslı aynı dergide, s. 689-697.

Ettore Rossi, "Dede Korkut Kitabı Üzerine Araştırma", *Erdem,* XII/34 (Mayıs 1999), s. 183-276; [1952'de yayınlanan neşrinin önsözünden yapılmıştır].

Giacomo E. Carretto, "Cem Sultanın Roma Şehrindeki Günleri", *Erdem,* XII/35 (2000), s. 451-482 [metnin aslı İtalyancadır. *Aynı Dergi,* s. 419-449; s. 449-451 arasında 37 tane resim ve tablonun aslî lisanda tercümesi ve izahı bulunmaktadır].

Tanıtım Yazıları

"F. Lucchetta, L'affare Zen in Levante nel primo cinquecento", *Archivum Ottomanicum,* 3 (1971), s. 302-304.

"M. Cortelazzo, Corrispondenze italo-balcaniche nei prestiti dal turco ve G. B. Pellegrini, Convergenze italo-balcaniche negli elementi di origine orientale", *Archivum Ottomanicum,* 3 (1971), s. 285-287.

"Adnan Erzi, Belleten Dizini-I", *Tarih Enstitüsü Dergisi,* 3 (1973), s. 354-356.

"Çağatay Uluçay, Harem II", *Tarih Enstitüsü Dergisi,* 3 (1973), s. 353-354.

"Mediterraneo e Oceano Indiano", *Tarih Enstitüsü Dergisi,* 3 (1973), s. 356-360.

"A. Galland, İstanbul'a Ait Günlük Anılar", *Tarih Enstitüsü Dergisi,* 4-5 (1974), s. 439-441.

"Hasan Âli Yücel, Kültür Üzerine Düşünceler", *Belleten,* XXXIX/154 (1975), s. 351-356.

"D. Grimwood, J. D. Hopwood and J. D. Pearson, *Arab Islamic Bibliografi*", *Belleten,* XLIII/169 (1979), s. 240-246.

"Muzaffer Gökman, Tarihi Sevdiren Adam: Ahmed Refik Altınay, Hayatı ve Eserleri", *Belleten,* XLIII/171 (1979), s. 649-654.

"Solange Ory, Archive Max van Berchem", *Belleten,* XLV-2/179 (1981), s. 321-325.

"Agostino Pertusi, La caduta di Costantinopoli, c.II", *Belleten,* XLV/178 (1981), s. 139-154.

"Antonio di Vittorio, II Commercio tra Levante Ottomano e Napoli nel secolo XVIII ", *Belleten,* XLV-2/179 (1981), s. 327-328.

"A. Dethier, Der Bosphorus und Constantinople", *Belleten,* XLVI/184 (1982), s. 911-912.

"A. Titley, Miniatures from Turkish Manuscripts", *Belleten,* XLVI/184 (1982), s. 913.

"Atilla Çetin, Başbakanlık Arşivi Klavuzu", *Belleten,* XLVI/181 (1982), s. 151-152.

"M. Balard, Genes et L'Outre Mer II", *Belleten,* XLVI/181 (1982), s. 153.

"M. Gökman, Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliografyası", *Belleten,* XLVI/181 (1982), s. 149-151.

"Semavi Eyice, Son Devir Bizans Mimarisi: İstanbul'da Palailogoslar Devri Anıtları", *Belleten,* XLVI/184 (1982), s. 909-910.

"B. Lewis, The Muslim Discovery of Europe", *Belleten,* XLVII/185 (1983), s. 395-396.

"G. Meloni, L'Italia Medievale nella Cronaca di Pietro IV d'Aragona", *Belleten,* XLVII/185 (1983), s. 397-398.

"M. Tangheroni, Aspetti del Commercio dei Cereali nei Paesi della Corona d'Aragona", *Belleten,* XLVII/185 (1983), s. 397.

"N. Anafarta, Osmanlı İmparatorluğu ile Lehistan (Polonya) Arasındaki Münasebetlerle İlgili Tarihi Belgeler", *Belleten,* XLVII/185 (1983), s. 399-400.

"Salvatore Bono, Storiografia e Fonti Occidentali Sulla Libia, 1510-1910", *Belleten,* XLVII/185 (1983), s. 391-393.

"A. C. Schaedlinger, Die Schreiben Süleyman des Prachtigen au Karl V, Ferdinand I und Maximilian II", *Belleten,* XLVII/187 (1983), basımı 1984, s. 881-883.

"A. Gallotta, Diplomi Turchi dell'Archivio di Stato di Firenze", *Belleten,* XLVII/186 (Nisan 1983), basımı 1984, s. 605-606.

"Alessio Bombaci-S. Shaw, L'Impero Ottomano", *Belleten,* XLVII/186 (Nisan 1983), basımı 1984, s. 599-604.

"G. Benzoni, Cicala, Scipione", *Belleten,* XLVII/187 (1983), basımı 1984, s. 887-888.

"Gallotta-G. Bova, Documenti Turchi dell'Archivio di Stato di Venezia Concernenti il Principe Ottomano Cem", *Belleten,* XLVII/187 (1983), basımı 1984, s. 879-880.

"A. Gallotta, Gazavat-ı Hayreddin Paşa di Seyyid Murad", *Türk Dili,* XLIX/397 (Ocak 1985), s. 60-62.

"A. Guillou, P. Bulgarella, A. Bausani, L'Impero Bizantino e l'Islamismo", *Erdem,* I/3 (1985), s. 837-840.

"Agostino Pertusi, Martino Segono, Vescovo di Novo Brdo", *Erdem,* I/2 (1985), s. 573-575.

"B. J. Slot, Archipelagus Turbatus", *Erdem,* I/3 (1985), s. 843-845.

"Çelik Gülersoy, Kayıklar", *Erdem,* I/3 (1985), s. 846-848.

"E. A. Zachariadou, Trade and Crusade", *Erdem,* I/2 (1985), s. 576-578.

"G. E. Carretto, C. Lo Jacono, A. Ventura, *Maometto in Europa*", *Belleten,* XLVIII/191-192 (1984), basımı 1985, s. 543-546.

"G. Grog - İ. Çağlar, *La Presse Française de Turquie*", *Erdem,* I/3 (1985), s. 851-852.

"J. M. Landau, Tekinalp, Turkish Patriot, 1883-1861", *Erdem,* I/3 (1985), s. 849-850.

"M. And, Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları", *Erdem,* I/3 (1985), s. 841-842.

"A. Shumelevitz, The Jews of the Ottoman Empire", *Erdem,* II/6 (1986), s. 928.

"B. Braude – B. Lewis, Christians and Jews in the Ottoman Empire", *Erdem,* II/6 (1986), s. 923.

"C. Coco – F. Manzonetto, Baili Veneziani alla Sublime Porta", *Erdem,* II/6 (1986), s. 931.

"Catalogo della Biblioteca di Armando Sapori- Catalogo della Biblioteca di Luigi Einaudi", *Erdem,* II/5 (1986), s. 635-636.

"Claudio Costantini, Le Monarchie Assolute ", *Erdem,* II/5 (1986), s. 646-647.

"Contribution à l'Histoire Economique et Sociale de L'Empire Ottomane", *Erdem,* II/5 (1986), s. 637-638.

"Çelik Gülersoy, Dolmabahçe", *Erdem,* II/5 (1986), s. 644-645.

"D. Panzac, La Peste Dans l'Empire Ottoman, 1700-1850", *Erdem,* II/6 (1986), s. 929.

"Folklor ve Etnografya Araştırmaları, 1984 ve 1985", *Erdem,* II/5 (1986), s. 652-653.

"K. M. Setton, The Papacy and the Levant", *Erdem,* II/5 (1986), s. 642-643.

"L'Empire Ottomane La République de Turquie et La France", *Erdem,* II/6 (1986), s. 939.

"Les Ottomans en Mediterranée", *Erdem,* II/6 (1986), s. 936.

"M. Kiel, Art and Society of Bulgaria in the Turkish Period", *Erdem,* II/5 (1986), s. 648-649.

"Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu", *Erdem,* II/5 (1986), s. 650.

"R. Murphey, Kanunname-i Sultanî li-Aziz Efendi", *Erdem,* II/5 (1986), s. 651.

"Studi in Onore di Francesco Gabrieli", *Erdem,* II/6 (1986), s. 934.

"T. Baytop, Türkiye'de Bitkilerle Tedavi", *Erdem,* II/6 (1986), s. 927.

"Travaux et Recherches en Turquie", *Erdem,* II/6 (1986), s. 925.

"Turks, Hungarians and Kipchake", *Erdem,* II/5 (1986), s. 639-641.

"A. Manzoni, I Promessi Sposi", *Erdem,* III/7 (1987), s. 275-277.

"Albert Kalderon, Abraham Galante", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 533-534.

"B. Lory, La sort de l'héritage Ottomane en Bulgarie", *Erdem,* III/7 (1987), s. 285-287.

"Enver Pascia. Diario della guerra libica", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 531-532.

"F. Bruni, L'Italiano", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 521-522.

"H. Duman, İstanbul Kütüphaneleri Arap Harfli Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu (1828-1928)", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 529-530.

"H. Duman, Ottoman Years-books", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 527-528.

"J. L. Bacqué-Grammont, Le Livre de Babur", *Erdem,* III/7 (1987), s. 271 vd.

"L. Guerci, Le Monarchie Assolute. Parte seconda", *Erdem,* III/8 (Mayıs 1987), s. 519-520.

"Reşad Ekrem Koçu, Yangın Var: İstanbul Tulumbacıları", *Türk Folkloru Belleten,* 1987/2, s. 513.

"T. Baytop, Türk Eczacılık Tarihi", *Erdem,* III/7 (1987), s. 273 vd.

"U. Marazzi, Testi dello Scimanesimo Siberiano", *Türk Folkloru Belleten,* 1987/2, s. 508-512.

"Venezia e i Turchi", *Erdem,* III/7 (1987), s. 278-283.

"Venezia e la Difesa del Levante", *Erdem,* III/7 (1987), s. 288-291.

"Storia delle Idee Politiche", *Erdem,* V/13 (Ocak 1989), basımı 1990, s. 249-253.